

Jutrzenka

Bądź z serca pozdrowiona ojczysta święta mowo!

WRACAMY DO SZKOŁY!

Informacja o nauczycie języka polskiego
w Mołdawii

s. 8

ALA MA ASA

Kim był człowiek, który nauczył
miliony Polaków czytać i pisać

s. 12-13

Nowy rok szkolny 2025/2026

w środku
nasz dodatek

AFISZ
polsko-mołdawski

ZDJĘCIE:
STOWARZYSZENIE
STYRCZAŃSKIE DZWONECZKI

NARODOWE CZYTANIE POEZJI JANA KOCHANOWSKIEGO

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Karol Nawrocki wraz z Małżonką Martą Nawrocką wzięli udział we wspólnej lekturze poezji Jana Kochanowskiego. W warszawskim Ogrodzie Saskim odbyła się 14. edycja akcji Narodowe Czytanie z udziałem Pary Prezydenckiej.

– Poezja Jana Kochanowskiego towarzyszy nam od pokoleń. Głęboka, napisana wspaniałą polszczyzną opowiada o czasach dawnych, ale przecież bez trudu odnajdziemy w niej samych siebie – współczesnych Polaków – zaznaczył Prezydent RP, zapraszając do wspólnej lektury.

Jest w tych utworach radość i smutek. Jest pocieszenie i wielka pochwała życia – przypomniała Pierwsza Dama, zachęcając do odkrywania na nowo fraszek, pieśni i trenów Mistrza z Czarnolasu.

Prezydent podkreślił także, że w utworach Jana Kochanowskiego zawarta jest mądra refleksja o Polsce – troska o dobro wspólne i pomysłowość Rzeczypospolitej.

– Ja i moja Małżonka czytamy i będziemy czytać polskie lektury. To powinno być nasze wspólne wielkie zadanie, by uczeń wychodzący z polskiej szkoły rzeczywiście czuł dumę z bycia Polakiem – podkreślił Prezydent.

fot. Alicja Stefaniuk / KPRP

nr 9 [296] 2025 r.

Miesięcznik z kwartalnym dodatkiem AFISZ POLSKO-MOŁDAWSKI

Ukazuje się od listopada 1996 r.
Zarejestrowany 2 maja 2007 r.
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Republiki Mołdawii

Adres do korespondencji:
Redakcja „Jutrzenki”
skr. poczt. 983
MD-3101 Bălți MOLDOVA

e-mail:
redakcja.jutrzenka@gmail.com

www.jutrzenka.md

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo redagowania i skracania nadesłanych tekstów, także odmowy publikacji bez podania przyczyny. Nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń. Poglądy i opinie zawarte w artykułach mogą być niezgodne ze stanowiskiem redakcji.

Redaktor naczelny
Helena Usowa

Zespół redakcyjny:
Wanda Burek
Elena Dudari
Anna Gaydamowicz-Mazur
Alła Klimowicz
Stefan Ladryk
Zofia Nieczaj
Anna Plutecka
Elena Pumnea
Tatiana Zalewska

Współpraca:
Natalia Barwicka
Jolanta Domek-Tobolska
Anna Dubiel
Mirosław Horyn
Nataliia Pityn

Redaktor strony internetowej
Małgorzata Kiriłłowa

Druk: Logo-Design, Chișinău

ISSN 1857-324X

W NUMERZE

■ Wiadomości polonijne:

- Akcja Narodowe Czytanie 2025 –
Jan Kochanowski, czytany w Kiszyniowie 4
- Narodowe Czytanie w Tyraspolu, Rybnicy
i Bielcach 6

■ Postacie. Jan Kochanowski i jego poezje 7

■ Temat z okładki:

- Informacje dotyczące nauki języka polskiego
w Mołdawii 8
- Wyzwanie i przywilej wychowania
do polskości 9

■ Wiadomości. W Senacie powstanie Młodzieżowa Rada Polonijna 10

■ Ciekawostki językowe. Kim był człowiek, który nauczył miliony Polaków czytać i pisać 11

■ Wiadomości. Podsumowano Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 12

- Wiadomości polonijne z Gagauzji:
 - Tablica interaktywna w klasie języka polskiego
w Komracie 15
 - Język polski? Jak najbardziej! 15
 - Czytamy poezje Jana Kochanowskiego 16

■ Smaczne! Szagówki 17

■ Klub Mądrej Sówki 17

■ Zakochaj się w Polsce. Zamek w Liwie 18

Zadanie współfinansowane ze środków Kancelarii Senatu
w ramach sprawowania opieki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
nad Polonią i Polakami za granicą w 2025 roku

Publikacja wyraża jedynie poglądy
autorów i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem Senatu
RP oraz Fundacji Pomoc Polakom na
Wschodzie im. Jana Olszewskiego.

Campania „Lectura Națională” 2025 – Jan Kochanowski, citit la Chișinău

Biblioteca imienia Adama Mickiewicza w Kiszyniowie po raz czwarty brała udział w ogólnopolskiej akcji Narodowego Czytania.

Tegoroczna edycja poświęcona była twórczości jednego z najwybitniejszych polskich poetów – Jana Kochanowskiego.

Twórca uznawany za ojca literackiego języka polskiego, renesansowy humanista, poeta refleksyjny i żartobliwy zarazem. W swoich utworach ukazywał zarówno radości codziennego życia, jak i dramat przemijania. Jego spuścizna literacka do dziś zachwyca aktualnością myśli i kunsztem języka.

W Narodowym Czytaniu 2025 w Kiszyniowie udział wzięło 51 uczestników. Czytając fragmenty wybranych utworów (w języku polskim i w przekładzie na język rumuński) uczestnicy spotkania zanurzyli się w świat pieśni, fraszek i trenów, odkrywając na nowo ich uniwersalne przesłanie. Każdy uczestnik otrzymał dyplom uznania.

Wydarzenie to po raz kolejny pokazało, jak literatura może łączyć ludzi, niezależnie od języka czy kultury.

Pe 7 septembrie 2025, Biblioteca „Adam Mickiewicz” din Chișinău a găzduit un eveniment de excepție, aliniindu-se la tradiția culturală a Poloniei – „Lectura Națională”, aflată la cea de-a XIV-a ediție și desfășurată sub patronajul onorific al Cuplului Prezidențial al Republicii Polone.

Pentru al patrulea an consecutiv, biblioteca de cultură și literatură polonă din Chișinău a adus această campanie mai aproape de comunitatea locală, invitând publicul să descopere frumusețea literaturii polone prin vocea unui clasic renescentist: Jan Kochanowski, unul dintre cei mai importanți poeți ai limbii polone, recunoscut pentru contribuția sa fundamentală la consolidarea limbajului poetic european.

Anul acesta, opera selectată a fost cea a lui Jan Kochanowski – marele poet renescentist, considerat întemeietor al poeziei culte polone și unul dintre cei mai valoroși autori europeni ai secolului al XVI-lea. Alegerea a fost anunțată oficial de Cuplul Prezidențial al Poloniei, în Grădina Saxonă din Varșovia, polonezii din întreaga lume fiind invitați să citească împreună din creațiile acestui poet.

La Chișinău, participanții au avut ocazia să descopere frumusețea versurilor semnate de Jan Kochanowski prin lectura fragmentelor în limbile polonă și română, un gest care a subliniat caracterul deschis și multicultural al evenimentului. Fiecare participant a primit o diplomă de apreciere.

La eveniment au citit din opera lui Kochanowski 51 de participanți, printre care: Excelența Sa Domnul Tomasz Michał Kobzdej, ambasador al Republicii Polone în Republica Moldova; Magda Arsenicz, consul al Republicii Polone; Janusz Wawrzyniuk, consilier, Departamentul Politic și Economic, Ambasada RP la Chișinău; preotul Artur Chruślak; lectorii de limbă polonă la Chișinău: Mirosław Szcześniak, Urszula Brożek, Małgorzata Grochowina și Piotr Pyzel.

Alături de ei, au mai citit membri ai comunității poloneze din Republica Moldova, reprezentanți ai minorității polone din Chișinău, cititori fideli și prieteni ai bibliotecii, care au creat împreună o atmosferă caldă, emoționantă și plină de respect pentru literatură.

Momentul de lectură a fost îmbogățit de un recital muzical susținut de: Adriana Spunei, interpretă și profesoară de canto la Școala de Arte „Alexei Stârcea”; Oana-Gabriela Culai, elevă în clasa a VIII-a la aceeași școală; Ion Golban și Victoria Sanduța, acordeon, Școala de Arte Ialoveni; Ștefan Ionaș, saxofon.

Totodată, a fost inaugurată expoziția tematică „Opera lui Jan Kochanowski în culori”, cu 20 de lucrări semnate de elevi și artiști plastici de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Școala de Arte Ialoveni, Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”, Gimnaziul Cărbuna și Centrul de Creație „Floarea-Soarelui”.

Pentru cei care doresc să descopere opera lui Jan Kochanowski, cărțile se găsesc la Biblioteca „Adam Mickiewicz”, dar și în format digital – pe canalul de Youtube al bibliotecii și pe platforma Slideshare: Cânturi – traducere din limba polonă, Treny (Lamenta II).

Evenimentul de la Chișinău a demonstrat încă o dată forța literaturii de a aduce oamenii împreună, indiferent de limbă sau cultură.

Mulțumim tuturor celor prezenți și vă așteptăm cu drag la edițiile viitoare ale „Lecturii Naționale”.

Maia Stati-Șchiopu
Șef sector – Biblioteca „Adam Mickiewicz”

Kiszyniów

Narodowe czytanie w Tyraspolu, Rybnicy i Bielcach

6 września 2025 r. już po raz 14. odbyła się łącząca Polaków nie tylko w kraju, ale i za granicą akcja Narodowego Czytania. Lekturą tegorocznej edycji była twórczość poetycka Jana Kochanowskiego.

Ponadczasowe strofy mistrza z Czarnolasu, ojca polskiej poezji Jana Kochanowskiego zagościły w murach siedziby tyraspolskiej Polonii w ramach niezwykle popularnej akcji Narodowego Czytania odbywającej się pod patronatem Pary Prezydenckiej Rzeczypospolitej Polskiej. Utwory renesansowego poety urzekły odbiorców swym artystycznym kunsztem i aktualnym przesłaniem. Wielkie brawa dla wszystkich, którzy z przejęciem i emocjonalnym zaangażowaniem wzięli udział w tym ciekawym wydarzeniu. (TKP „Jasna Góra”)

fot. D. Baboj

Tyraspol

Narodowe Czytanie w Stowarzyszeniu „Polonia” w Rybnicy stało się już tradycją. Zorganizowaliśmy je już po raz czwarty! 6 września 2025 r. czytaliśmy utwory Jana Kochanowskiego – najwybitniejszego polskiego poety epoki renesansu.

W rolę Jana Kochanowskiego wspaniale wcielił się Jerzy Trusz. Dziękujemy naszej nauczycielce p. Monice Lotosz za piękny scenariusz!

(Stowarzyszenie „Polonia”)

Rybnica

W Domu Polskim w Bielcach odbyła się 14. edycja akcji „Narodowego Czytania”. Młodzież zaprezentowała treny, fraszki oraz pieśni ojca poezji polskiej Jana Kochanowskiego. Zwieńczeniem spotkania była recytacja pieśni „Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?” p. Olesi Górskiej – dyrektorki Domu Polskiego w Bielcach. Gratulujemy pięknego wykonania!

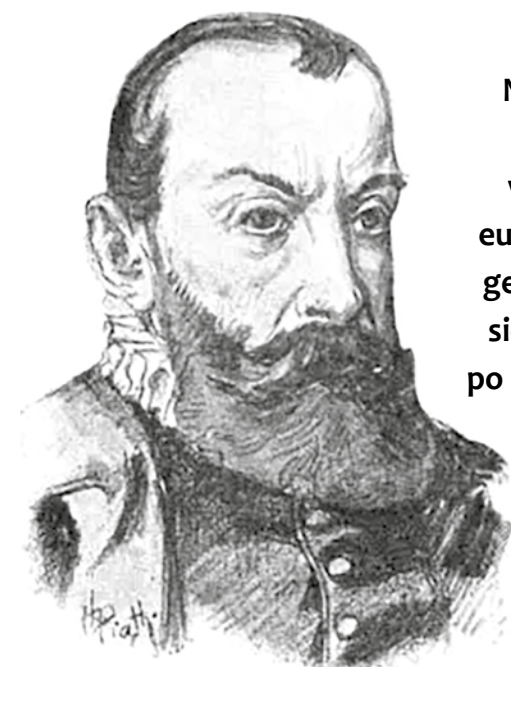
(Dom Polski w Bielcach)

Bielce

W 2025 roku obchodzimy 495. rocznicę urodzin Jana Kochanowskiego – poety, tłumacza, dramaturga.

Jan Kochanowski i jego poezje

Najwybitniejszy twórca
polskiego Renesansu,
wybitny poeta na skalę
europejską. Tego rodzaju
geniusz poetycki pojawił
się w literaturze polskiej
po raz pierwszy i pozostał
jedyny aż do czasu
Romantyzmu.

Jan Kochanowski to jeden z najwybitniejszych polskich poetów i największych twórców europejskich epoki renesansu. Urodził się w 1530 roku w Sycynie pod Zwoleń. Studiował w Akademii Krakowskiej i na uniwersytecie w Padwie, w młodości podróżował po Europie. W 1559 roku powrócił do kraju i przyjął służbę dworzanina na dworach magnackich oraz na dworze królewskim. Kilkanaście lat później osiadł na stałe w dziedzicznym majątku w Czarnolesie, poświęcając się pracy pisarskiej. W tym okresie kontynuował pisanie pieśni i fraszek. Po śmierci ukochanej córki, Urszulki, opublikował cykl „Trenów” – arcydzieło literatury staropolskiej. Zmarł nagle w 1584 roku w czasie obrad sejmiku w Lublinie. Został pochowany w krypcie zwoleńskiego kościoła.

Poezja Jana Kochanowskiego porusza różnorodne tematy – od poważnych i doniosłych po lżejsze i żartobliwe. Opisuje życie dworskie i ziemiańskie, pojawiają się w niej wątki patriotyczne, refleksje moralne, nawiązania antyczne i biblijne. W wierszach odnajdziemy humanistyczną religijność, zachwyt życiem, ale też głęboką zadumę nad przemijaniem i ludzkim losem. Poeta przyczynił się do rozwoju polskiego języka literackiego, a jego niezrównane dzieła do dziś pozostają żywe.

Jan Kochanowski został upamiętniony na wielu wybitnych obrazach (namalował go m.in. Jan Matejko i Karol Miller), a jego wierszowane dzieła były bazą do stworzenia wielu kompozycji muzycznych (np. przez Stanisława Moniuszko i Mikołaja Górnego).

Ян Кохановский – один из самых выдающихся польских поэтов и величайших европейских авторов эпохи Возрождения. Родился в 1530 году в Сыцине возле Радома.

Учился в Краковской академии и Падуанском университете, в юности много путешествовал по Европе. В 1559 году вернулся в Польшу, служил при дворах магнатов, а также при королевском дворе. Через 12 лет окончательно обосновался в родовом поместье в Чернолесье, посвятив себя писательству. Скоропостижно скончался в 1584 году во время заседания сейма в Люблине.

Поэзия Яна Кохановского затрагивает самые разные темы – от серьезных и значимых до легких и юмористических. Он описывает жизнь при дворе, в среде помещиков, вплетая в свои произведения патристические мотивы, моральные размышления и аллюзии на античные и библейские сюжеты. Его стихи проникнуты гуманистической религиозностью, радостью жизни, но также и глубоким размышлением о бренности и человеческой судьбе. Поэт внес большой вклад в развитие польского литературного языка, его произведения живо звучат и по сей день.

Informacje dotyczące nauki języka polskiego w Mołdawii
w roku szkolnym 2025/2026

KISZYNIÓW

Przedszkole Nr 89 „Jaskółka”

Adres: str. Zelinschi 26/3u, Chişinău
Nauczyciel: Urszula Brożek
Grupa młodsza i starsza z dodatkowym
językiem polskim jako obcym

Liceum Ogólnokształcące im. M. Gogola

Adres: str. A. Şciusev 90, Chişinău
Nauczyciel: Mirosław Szcześniak
Nauczanie języka polskiego jako obcego
od V do X klasy
w wymiarze 10 godz. tygodniowo

**Liceum Ogólnokształcące
im. M. Kociubińskiego**

Adres: str. M. Eminescu 54, Chişinău
Nauczyciel: Mirosław Szcześniak
Nauczanie języka polskiego jako obcego
od VIII do X klasy
w wymiarze 4 godz. tygodniowo

**Liceum Ogólnokształcące
im. akademika K. Sybirskiego**

Adres: str. Lech Kaczyński 4, Chişinău
Nauczyciel: Mirosław Szcześniak
Nauczanie języka polskiego jako obcego
X-XI klasa w wymiarze 4 godz. tygodniowo

Kościół pw. Opatrności Bożej

Adres: str. Mitropolit Dosoftei 85, Chişinău
Nauczyciel: Mirosław Szcześniak
Kurs języka polskiego
dla dzieci i dorosłych
w wymiarze 4 godz. tygodniowo

Biblioteka im. Adama Mickiewicza

adres: str. Lech Kaczyński 2/1
Nauczyciel: Wiesława Swierszcz
Kurs języka polskiego dla dzieci i dorosłych
w wymiarze 18 godz. tygodniowo

TYRASPOL

**Centrum Kultury Polskiej „Jasna Góra”
w Tyraspolu**

adres: str. 9 Ianuarie 63, Tiraspol
Nauczyciel: Maria Drąg
Lektorat języka polskiego (on-line)

RYBNICA

Siedziba Stowarzyszenia „Polonia”

adres: str. Gvardeiscaia 35, Rîbniţa
Nauczyciel: Monika Lotosz
Lektorat języka polskiego (on-line)

SŁOBODA-RASZKÓW

Szkoła Podstawowa połączona z Przedszkolem

adres: str. Şcolinaia, Slobozia-Raşcov
Nauczyciel: Irena Proşiana
Nauczanie języka polskiego od V do IX klasy
w wymiarze 1 godz. tygodniowo

BIELCE

Dom Polski w Bielcach

adres: str. Păcii 31, Bălţi
Nauczyciele: Hanna Gałęcka, Elżbieta Piotrowska
Nauczanie początkowe, zajęcia artystyczne
z językiem polskim, lektorat języka polskiego

SOROKI

Siedziba Związku Polaków w Sorokach

adres: str. M. Malamud 30, Soroca
Nauczyciel: Jolanta Domek-Tobolska
Lektorat języka polskiego dla dzieci, młodzieży i dorosłych

GŁODIANY

Siedziba Stowarzyszenia „Styrczańskie Dzwoneczki”

adres: str. Ştefan cel Mare 16, Glodeni
Nauczyciel: Sławomir Olszewski
Nauczanie początkowe, lektorat języka polskiego

STYRCZA

Dom Polski w Styrczy

adres: Stîrcea, r-l Glodeni
Nauczyciel: Sławomir Olszewski
Nauczanie początkowe, lektorat języka polskiego

KOMRAT

Siedziba Stowarzyszenia Polaków Gagauzji

adres: str. Kotovski 31A, Comrat
Nauczyciel: Magdalena Kubicka
Kursy języka polskiego dla dzieci, młodzieży i dorosłych

Wyzwanie i przywilej
wychowania do polskości

1 września w Polsce to nie tylko rocznica tragicznych wydarzeń sprzed 1939 roku, ale także symboliczny początek roku szkolnego w kraju, ale i w wielu polonijnych placówkach edukacyjnych poza krajem. To dzień, który co roku przypomina nam, jak ważna jest edukacja i wychowanie, również w wymiarze tożsamościowym. W świecie globalizacji i migracji rośnie bowiem wyzwanie: jak uczyć polskości dzieci, które dorastają poza granicami kraju?

**Młoda Polonia czyli nowe pokolenie
bez kompleksów**

W cieniu wielkich historii emigracyjnych wyraża się dziś pokolenie młodej Polonii, dzieci i młodzieży, które nie tylko znają język polski, ale potrafią nim żyć. To wielka zasługa polskich szkół za granicą, nauczycieli, wszystkich tych którzy wkładają tyle trudu w edukację młodych pokoleń, będących dziś bliżej anglosaskiej kultury z TikToka niż polskości rozumianej tak, jak widzą ją ich rodzice czy dziadkowie. To bowiem pokolenie kosmopolityczne, ale jednak, właśnie dzięki edukacji, z mocnymi korzeniami. Dzieci, które urodziły się w Londynie, Paryżu czy Rzymie, często już bowiem nie traktują polskości jak obowiązku, ale jak atrybut, wartość, część własnej historii i marki.

Wielu z nich to nie tylko bierni odbiorcy polskiej kultury, lecz jej twórczy ambasadorzy. To młodzi ludzie, którzy łączą świat; między językami, kulturami i wartościami, gdzie jeden filar jest nad Wisłą, a drugi w domu nad Tybrem, Sekwaną czy Tamizą. Jak podkreślają badacze tożsamości migracyjnej, to tzw. tożsamość hybrydowa, ale nie rozmyta. Jest bowiem świadoma, silna i otwarta na dialog.

**Wychowanie do polskości: język, kultura,
wartości**

Czego potrzebują dzieci polonijne, by ich polskość była żywa? Trzech filarów, tj. języka, kultury i wartości.

Wychowanie do polskości to dziś przede wszystkim walka o język. Jest on bowiem fundamentem, jak mówił Jan Paweł II i to on stanowi „język serca”, który łączy pokolenia i buduje więź z ojczyzną. Nauka języka polskiego w domu, w polskich szkołach sobotnich, poprzez książki, bajki, piosenki i rozmowy to kluczowy element za-

chowania tożsamości. Bez języka polskość łatwo staje się jedynie wspomnieniem, wyblakłym śladem przeszłości. Stąd ogromna rola rodziców i rodziny w ogóle, które pomagają podtrzymywać i kultywować tę najbardziej podstawową więź z Polską – więź językową. W końcu to jest model, który odzwierciedla logiczną strukturę rzeczywistości, jak twierdził filozof Ludwika Wittgenstein.

To język pomaga „myśleć po polsku”.

Drugim filarem jest kultura. Ale ta, rozumiana nie tylko jako świąteczne tradycje, ale również jako kontakt ze współczesną Polską: jej muzyką, filmem, sportem, literaturą, a także sukcesami naukowymi czy na polu sztucznej inteligencji. W świecie który pędzi tak szybko i w którym z powodu social mediów młode pokolenie uczone jest natychmiastowej gratyfikacji, zwłaszcza świętowanie czy nawet mówienie o polskich sukcesach wydaje się koniecznością. To pokazuje bowiem, że Polska nie jest tylko skansenem wspomnień, ale krajem dynamicznym, nowoczesnym i otwartym, w którym warto odnajdywać inspirację a może nawet do niego wracać.

Trzeci wymiar to jednak wartości i historia, które należy przekazywać bez uproszczeń i mitów, ale z dumą i odpowiedzialnością. Chodzi nie tylko o opowieść „jak było”, lecz także o refleksję nad tym, „co to znaczy dziś” i jakie znaczenie mają nasze dzieje i dziedzictwo dla współczesnego życia, dla wyborów, jakie podejmujemy i dla przyszłości, którą wspólnie tworzymy. Historia jest bowiem tym, co buduje dumę i pewność, filary sukcesu we współczesnym świecie.

Biorąc to wszystko pod uwagę, rodzice, organizacje polonijne i szkoły stoją dziś przed zadaniem, by polskość była wyborem, nie ciężarem. By nie kojarzyła się z przymusem, lecz z czymś atrakcyjnym, inspirującym, w czym można odnaleźć sens i wspólnotę.

Ambasadorowie codzienności

Nie będzie więc wychowania do polskości w jakimkolwiek sensie, bez rodziny i najbliższych. Szkoła zaczyna się w bowiem w domu. I trzeba ▷

przynać, że polscy rodzice za granicą robią tu świetną robotę. Ambasadorowie polskości to bowiem nie tylko influencerzy i celebryci, ale przede wszystkim rodzice, którzy w domu rozmawiają po polsku, to nauczyciele w polonijnych szkołach, animatorzy kultury, duchowni organizujący polskie Msze, czy młodzi, którzy w social mediach pokazują polskie tradycje i nowoczesność.

Przykład? Programista w Dublinie, który w weekendy uczy dzieci języka ojczystego. Studentka medycyny w Rzymie, która nagrywa podcast o polskiej literaturze. Nastolatek w Berlinie, który tworzy memy o polskiej historii dla swoich kolegów. Każdy z nich buduje mosty między Polską a światem i tę Polskę świata opowiada właśnie.

Polskość, wybór, nie obowiązek

W dniu, gdy w polskich szkołach rozbrzmiewa pierwszy dzwonek, raz jeszcze warto przypomnieć, że szkoła polskości zaczyna się w domu. To w rodzinie dziecko po raz pierwszy słyszy polskie słowa, poznaje smak barszczu czy pierogów, ogląda bajki, w których brzmi język ojczysty albo czyta książki, gdzie pojawiają się polskie bitwy, odkrycia czy aspiracje tej, czy innej epoki. Ale po-

tem rolę przejmują polonijne szkoły, harcerstwo, wspólnoty parafialne i nowoczesne narzędzia, takie jak aplikacje, gry, filmy online. Całkiem sporo znaleźć ich można na stronach różnych polskich instytucji, takich chociażby jak dział edukacyjny Instytutu Pamięci Narodowej.

Nie chodzi przecież tylko o to, by dziecko miało „drugą szkołę” jako ciężar, ale o to, by polskość była naturalną częścią życia. Język to inwestycja, która daje podwójny kapitał kulturowy i zawodowy, i dodatkowy atut w postaci dwujęzyczności która otwiera drzwi do dynamicznie rozwijającego się rynku.

Najważniejsze w wychowaniu do polskości jest jednak to, by była ona darem, nie przymusem. Młode pokolenie Polonii pokazuje, że można być dumnym z polskości bez kompleksów i bez zamykania się na świat, w zasadzie samemu wykuwając tę dumę z polskości, którą emanują dzisiaj. Pokazując, że Polska – nowoczesna, dumna, otwarta, ambitna – może być inspiracją i przedmiotem dyskusji na skalę światową. Bo nasze dzieje są świadectwem tego, że można. 1 września to dobry dzień, by zacząć tę rozmowę.

Autor: **Michał Kłosowski**

źródło: **DlaPolonii.pl**

WIADOMOŚCI

10

W Senacie powstanie Młodzieżowa Rada Polonijna

Senat przyjął 25 września 2025 roku uchwałę w sprawie utworzenia Młodzieżowej Rady Polonijnej.

Uchwała w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Polonijnej została przyjęta jednogłośnie. Inicjatywa utworzenia tej Rady zrodziła się podczas spotkania młodej Polonii (Polonia Camp), które odbyło się w lipcu tego roku w Warszawie.

„To młodzi ludzie z całego świata podczas Polonia Camp powiedzieli, że chcą angażować się w działania Polonii i współpracować z Senatem. Niezwykle ważne jest dla nas, by zaktywizować młodą Polonię, aby mło-

dzi chcieli kultywować polską tradycję, historię oraz być ambasadorami naszego kraju. To bardzo ważna inicjatywa, dzięki której Polonia będzie mieć więcej energii i siły” – podkreśliła marszałek Senatu RP Małgorzata Kidawa-Błońska.

Rada będzie działać na rzecz młodzieży polonijnej. Działalność jej nakierowana będzie na utrzymanie i wzmacnianie więzi młodzieży polonijnej z ojczyzną, aktywizację jej w krajach zamieszkania, promowanie aktywności obywatelskiej i społecznej.

Do zadań Rady będzie również należeć opiniowanie spraw istotnych dla młodych Polaków za granicą, a także inicjatyw do-

tyczących młodzieży polonijnej.

16 członków Rady będzie powoływać i odwoływać marszałek Senatu na czas odpowiadający kadencji Senatu. Członkowie Rady będą pełnić swoją funkcję honorowo.

Marszałek Senatu będzie zwoływać przynajmniej raz w roku posiedzenie Młodzieżowej Rady Polonijnej i przewodniczyć jej obradom. Rada może spotykać się zarówno w trybie stacjonarnym, jak i w trybie zdalnym.

Młodzież z całego świata aktywnie zgłaszała chęć działania w Radzie. Nabór trwał do końca września.

na podst. senat.gov.pl

AFISZ

polsko-mołdawski

Kwartalnik 3/2025

Fot. z archiwum Stowarzyszenia „Dom Polski” w Biłcach

Festiwal Kultur Etnicznych w Mołdawii edycja XXIV

Koncert w Kiszyniowie „Wokół pieśni i poezji polskiej”

TWÓRCZOŚĆ JANA KOCHANOWSKIEGO W KOLORACH – wystawa tematyczna w Bibliotece im. Adama Mickiewicza

kulturalny wybór

Festivalurile de toamnă din Moldova propun o varietate de evenimente culturale, inclusiv Festivalul Etniilor, care se desfășoară, în mod tradițional, în diverse locuri din țară. Evenimentul principal are loc în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, unde chișinăuienii și oaspeții capitalei pot cunoaște cultura bogată a comunităților etnice din Republica Moldova – de la dansuri populare la bucătăria națională.

Moldawskie festiwale jesienne to różnorodne wydarzenia kulturalne. Wśród nich jest Festiwal Kultur Etnicznych, tradycyjnie organizowany we wrześniu w wielu miejscowościach kraju. Główne wydarzenie odbywa się na placu Stefana Wielkiego w Kiszyniowie. Tutaj mieszkańcy i turyści, odwiedzający stolicę, mogą zapoznać się z bogatą kulturą społeczności etnicznych Mołdawii – od tańców ludowych po kuchnię narodową.

Migawki z Festiwalu Kultur Etnicznych w Kiszyniowie...

■ Prezydent Republiki Mołdawii Maia Sandu odwiedziła stoisko polonijnego Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii”

■ Członkinie zespołu tanecznego „Wesołe Babcie”, działającego przy Stowarzyszeniu „Polska Wiosna w Mołdawii”, promowały polską kulturę na Festiwalu Kultur Etnicznych w Kiszyniowie

■ Zaangażowane w wolontariat młode pokolenie organizacji polonijnej „Polska Wiosna w Mołdawii”

– Dziś odwiedziliśmy z rodziną Festiwal Kultur Etnicznych w centralnym parku Kiszyniowa, gdzie moja córka miała możliwość dotknąć swoich polskich korzeni. Piosenki, tańce, barwne stroje, narodowe smakołyki – to wszystko przypominało nam, jak ważna jest znajomość języka i przekazywanie tradycji. Miło było porozmawiać z przedstawicielami polskiej społeczności – ludźmi szczerymi, życzliwymi, serdecznymi. Od razu poczuliśmy więź pokoleń, szacunek do historii i radość ze spotkania. Pogoda też dopisała – idealny dzień na spędzenie go z rodziną i doświadczanie tego, co naprawdę ważne.

Olga Colesnicova

...w Sorokach

13.09.2025. Tak jak co roku, w połowie września odbył się w Sorokach Festiwal Kultur Etnicznych „Jedność przez różnorodność”. Pogoda dopisała, więc wydarzenie przebiegło w parku, na placu przed sorockim Domem Kultury.

Organizatorzy uhonorowali działalność liderów narodowych organizacji i zespołów, m.in. prezes Związku Polaków w Sorokach Ro-

dikę Młyńską, prowadzącą zespół wokalny „Stokrotka” Tatianę Rudej i prowadzącą zespół taneczny „Stokrotka” Lubovi Rusnak.

Na stoisku, promującym polonijną działalność organizacji, pojawiły się świeżo przekazane przez ORPEG podręczniki do nauki języka polskiego.

Zespół „Stokrotka” zaśpiewał dwie piosenki w języku polskim,

a tancerze zaprezentowali polkę. Ich występy spotkały się z ciepłym przyjęciem i aplauzem.

Atmosfera tego wydarzenia, to jak zawsze w Sorokach – chęć bycia razem pomimo różnic i pragnienie pokoju i współpracy.

Jolanta Domek-Tobolska
nauczyciel skierowany do pracy
przez ORPEG

Fot. J. Domek-Tobolska

...w Bielcach

19.09.2025. W niedzielę w Bielcach odbył się kolejny już Festiwal Kultur Etnicznych, który zjednoczył przedstawicieli różnych społeczności i mniejszości narodowych.

Festiwal rozpoczął się tradycyjną procesją, w której uczestniczyli mieszkańcy naszego miasta. Procesja zakończyła się pod pomnikiem Stefana Wielkiego, gdzie odbyła się ceremonia złożenia kwiatów. W powitalnym przemówieniu do uczestników festiwalu wystąpił Burmistrz Miasta Bielce Alexander Pietkov.

Następnie rozpoczął się koncert, w którym swoim kunsztem popisywały się zespoły muzyczne i taneczne. Na uwagę zasługiwał dziecięcy zespół „Krokus” z Domu Polskiego w Bielcach oraz zespół wokalny „Jaskółki”, który zaprezentował trzy ludowe polskie pieśni.

Tegoroczny Festiwal Kultur Etnicznych odzwierciedlał ducha naszego miasta, jego różnorodność, kolorystykę, a jednocześnie poczucie wspólnoty przedstawicieli różnych grup etnicznych żyjących w Bielcach.

Facebook / Stowarzyszenie
Dom Polski w Bielcach

...w Głodianach

14.09.2025. Festiwal Kultur Etnicznych w Głodianach był wspaniałą okazją do odkrycia różnorodności kulturowej Republiki Mołdawii. Polonijny zespół „Styrzańskie Dzwoneczki” z Głodian zaprezentował na scenie autentycznego polskiego ducha i polskie tradycje, zachwycając publiczność muzyką, tańcem i dobrą zabawą.

Facebook / Centrul de Cultură Glodeni

...we wsi Wiśniówka

20.09.2025. We wsi Wiśniówka na południu Mołdawii odbył się coroczny Festiwal Kultur Etnicznych „Jedność przez różnorodność”. Stowarzyszenie Polaków Gagauzji dziękuje organizatorom festiwalu i władzom Wiśniowcy za zaproszenie i przyjaźń. Nasz zespół „Polacy Budżaka” od lat uczestniczy w tym pełnym życia i serdeczności święcie!

Facebook / Stowarzyszenie
Polaków Gagauzji

Biblioteka im. Adama Mickiewicza 21 września 2025 roku wzięła udział w XXIV edycji Festiwalu Kultury Etnicznej „Jedność przez różnorodność” – prawdziwego święta wielokulturowości, odbywającego się w sercu Kiszyniowa.

Pe 21 septembrie 2025, Biblioteca „Adam Mickiewicz” a participat la cea de-a XXIV-a ediție a Festivalului Etniilor „Unitate prin diversitate” – o adevărată sărbătoare a multiculturalității, desfășurată în inima Chișinăului.

Festivalul Etniilor „Unitate prin diversitate”

ediția XXIV, 2025

Organizat de Agenția Relații Interetnice și Primăria Municipiului Chișinău, în parteneriat cu Consiliul Coordonator al organizațiilor etniculturale, festivalul are drept scop promovarea tradițiilor minorităților naționale, consolidarea dialogului intercultural și întărirea prieteniei dintre comunitățile etnice din Republica Moldova.

Atmosfera evenimentului a fost animată de porturi populare, dansuri tradiționale, expoziții tematice, delicii gastronomice, dar și de numeroase activități interactive, care au reunit chișinăuieni și oaspeți

ai capitalei într-o veritabilă „curte a prieteniei”. Programul a debutat cu ceremonia de depunere de flori la monumentul domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, continuând cu Hora Prieteniei și inaugurarea oficială a Festivalului pe scena principală din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”.

Pe parcursul zilei, participanții au putut explora cele 20 de curți etnice, fiecare ilustrând frumusețea și specificul propriei comunități. Târgurile de artizanat, zona Lectorium, atelierelor gastronomice, muzica și dansurile tradiționale au creat un cadru viu, colorat și plin de energie. Cei mai mici vizitatori s-au bucurat de Orășelul copiilor, unde jocurile și concursurile interactive au adus zâmbete și voie bună.

Pentru Biblioteca „Adam Mickiewicz”, participarea la acest festival a devenit o frumoasă

tradiție, realizată împreună cu comunitatea poloneză din Republica Moldova. Anul acesta am întâmpinat vizitatorii cu expoziții de carte, jocuri poloneze pentru copii și mici provocări culturale. Iubitorii de literatură au citit fragmente din opera scriitorului Jan Kochanowski, iar cei mai curajoși s-au întrecut la un concurs interactiv de limbă: „Ghicește cuvântul în poloneză”.

Evenimentul a reconfirmat că prietenia și respectul dintre culturi se construiesc prin cunoaștere, deschidere și bucuria de a fi împreună. Cu gândul deja la ediția aniversară – a XXV-a –, Biblioteca „Adam Mickiewicz” așteaptă cu entuziasm noi întâlniri, prietenii și experiențe interculturale.

Tatiana Bolea

Șef sector – Biblioteca „Adam Mickiewicz”

Fot. facebook/Biblioteca „Adam Mickiewicz”

În luna august a avut loc Festivalul Culturii și Poeziei Polone de pe Nistru. Ca în fiecare an, Festivalul s-a desfășurat pe o navă, oferindu-le o ocazie extraordinară organizațiilor poloneze din Slobozia-Rașcov, Râbnia, Bender și Tiraspol să se reunească. Interpretarea cântecelor poloneze, recitarea unor poezii celebre și dansurile au devenit o frumoasă mărturie a unității naționale și a iubirii pentru cultura poloneză. Evenimentul este organizat de Societatea Culturală Poloneză „Jasna Góra” din Tiraspol.

Sierpniowy Festiwal Kultury i Poezji Polskiej nad Dniestrem, który po raz kolejny odbył się na statku, był niezwykle ciekawym spotkaniem Polonusów ze Słobody-Raszków, Rybnicy, Bender i Tyraspola. Wspólne śpiewanie polskich pieśni, recytacje znanych wierszy i tańce stały się pięknym świadectwem jedności narodowej i umiłowania polskiej kultury. Organizatorem wydarzenia jest Towarzystwo Kultury Polskiej „Jasna Góra” w Tyraspolu.

Polska poezja znowu brzmi nad Dniestrem...

Fot. facebook/Towarzystwo Polskiej Kultury „Jasna Góra” Naddniestrze Mołdawia

În august 2025, la Centrul de Dezvoltare și Antreprenariat Moldova-Polonia din Chișinău a avut loc un concert sub genericul „În jurul cântecelor și poeziei poloneze”, organizat de Asociația „Primăvara Poloneză în Moldova”.

W sierpniu 2025 r. w kiszyniowskim Centrum Rozwoju i Przedsiębiorczości Mołdawia-Polska odbył się zorganizowany przez Stowarzyszenie „Polska Wiosna w Mołdawii” koncert pt. „Wokół pieśni i poezji polskiej”.

„Wokół pieśni i poezji polskiej” to cykliczne wydarzenie w środowisku kiszyniowskiej Polonii, które gromadzi ludzi pragnących pielęgnować polskie dziedzictwo kulturowe i tradycje z dala od ojczyzny. Wśród gości tego sierpniowego spotkania obecni byli uczniowie, nauczyciele oraz miłośnicy literatury i muzyki polskiej.

Spotkanie zaszczylicili swoją obecnością przedstawiciele Stowarzyszenia „Odra-Niemen” z Wrocławia – prezes Ilona Gosiewska oraz członek zarządu Eugeniusz Gosiewski.

W programie koncertu znalazły się utwory Marii Konopnickiej, Ignacego Krasieckiego, Antoniego Kucharczyka oraz noblistki – Wisławy Szymborskiej. Na słuchaczach szczególnie wrażenie wywarła recytacja jej wiersza „Gawęda o miłości ziemi ojczystej” w wykonaniu

Tudora Pruteanu. Młodzież zaprezentowała własne interpretacje wierszy, udowadniając, że polska poezja brzmi żywo i inspiruje również współcześnie.

Wyjątkowego kolorytu spotkaniu dodał występ zespołu tanecznego „Wesołe Babcię”. Tańce ludowe zostały nagrodzone gorącymi brawami, a dzieci z widowni z entuzjazmem chciały dołączyć do zabawy.

Udekorowana w narodowych barwach sala sprzyjała atmosferze wspólnoty i dumy narodowej. Był czas na rozmowy, wspomnienia i podziękowania dla wszystkich, którzy wspierają polskie inicjatywy kulturalne.

– Cieszymy się, że dzięki wsparciu Senatu RP mamy możliwość organizowania takich szczególnie ważnych dla Polonii wydarzeń. Polska poezja – dawna i współczesna,

żyjąca w nowej odsłonie – to coś wyjątkowego! Bardzo mnie cieszy, że ta nasza inicjatywa zgromadziła tak wielu wolontariuszy i tak liczną publiczność. To spotkanie pokazało, jak wielką rolę mają podobne wydarzenia – łączą pokolenia, pozwalają zachować język i tradycję, wzmacniają więzi i poczucie przynależności narodowej. Poezja i pieśń polska znów udowodniły, że są żywe, aktualne i poruszające – powiedziała prezes Stowarzyszenia „Polska Wiosna w Mołdawii” pani Oksana Bondarczuk.

Organizatorzy wyrazili nadzieję, że tradycja takich spotkań będzie kontynuowana jako ważny element życia duchowego polskiej wspólnoty w Mołdawii.

Ala Ceban

tłum. na j. polski **Alexei Bondarciuc**
Fot. facebook / Polska Wiosna w Mołdawii

În luna septembrie, Biblioteca „Adam Mickiewicz” din Chișinău a găzduit o expoziție de lucrări inspirate de opera lui Jan Kochanowski. Expoziția a cuprins 20 de picturi realizate de elevi de la școlile de arte plastice din Republica Moldova, precum și de studenți și cadre didactice de la Academia de Muzică, Teatrul și Arte Plastice din Chișinău.

We wrześniu w Bibliotece im. Adama Mickiewicza w Kiszyniowie można było oglądać wystawę prac inspirowanych utworami Jana Kochanowskiego. Na ekspozycję składało się 20 obrazów autorstwa uczniów Szkół Sztuk Pięknych z różnych miejscowości Mołdawii oraz studentów i wykładowców z Akademii Muzyki, Teatru i Sztuk Pięknych w Kiszyniowie.

„Twórczość Jana Kochanowskiego w kolorach”

W 2025 roku Biblioteka im. Adama Mickiewicza w Kiszyniowie ogłosiła konkurs plastyczny na ilustracje do twórczości Jana Kochanowskiego – lektury Narodowego Czytania 2025.

Celem konkursu było nie tylko uświetnienie obchodów Narodowego Czytania 2025, ale również popularyzacja utworów Jana Kochanowskiego, w szczególności pieśni,

fraszek i trenów oraz zachęcanie do twórczej interpretacji tej poezji. Udział w konkursie wzięli uczniowie ze Szkoły Sztuk Pięknych w Jałowie, Szkoły Sztuk Pięknych im. Alexandru Plămădeală w Kiszyniowie, Gimnazjum we wsi Kerbuna oraz Centrum Twórczości „Słonecznik”.

Najlepsze prace uzdolnionej artystycznie młodzieży zostały zaprezentowane w Bibliotece im. Adama

Mickiewicza na wystawie pokonkursowej pt. „Twórczość Jana Kochanowskiego w kolorach” razem z obrazami studentów i wykładowców z Akademii Muzyki, Teatru i Sztuk Pięknych w Kiszyniowie.

Wernisaż wystawy odbył się 7 września 2025 roku podczas akcji Narodowego Czytania w Bibliotece im. Adama Mickiewicza.

Tatiana Mironik

Kompozycja „Sen” **Livia David**, lat 15, gwasz na papierze, 420x320, Szkoła Sztuk Pięknych w Jałowie

Ilustracja do „Pieśń XIX” Jana Kochanowskiego, **Tatiana Jabinski**, Centrum Twórczości „Słonecznik” w Kiszyniowie

Ilustracja do „Pieśń XI” Jana Kochanowskiego, **Ion Jabinski**, Akademia Muzyki, Teatru i Sztuk Pięknych w Kiszyniowie, Wydział Sztuk Pięknych, Sztuk Dekoracyjnych i Wzornictwa

Ilustracja do „Trenów” Jana Kochanowskiego, **Anastasia Anghelina Perțu**, Akademia Muzyki, Teatru i Sztuk Pięknych, Wydział Sztuk Pięknych, Sztuk Dekoracyjnych i Wzornictwa, Dział Graficzny

Zdjęcia prac z wystawy udostępniono przez Bibliotekę im. Adama Mickiewicza

Rozpoczęła się 20. edycja Konkursu o Nagrodę Marszałka Senatu RP dla dziennikarzy polskich i polonijnych pt. „Polska tożsamość na emigracji. Między integracją a pamięcią”. Celem konkursu jest pokazanie, jak Polonia i Polacy za granicą zachowują swoją kulturę, tradycję i język, a także jak promują polskość poza granicami Polski, a jednocześnie stają się istotną częścią lokalnych społeczności.

Prace w konkursie muszą zostać zgłoszone przez dziennikarzy (autorów) lub redakcje do 31 października br. za pośrednictwem formularza na stronie internetowej Senatu.

Nagrody pieniężne zostaną przyznane w dwóch kategoriach – odrębnie dla mediów tradycyjnych (gazety, czasopisma, radio,

telewizja) oraz cyfrowych (portale internetowe, media społecznościowe).

Nagrodami w konkursie są:

I miejsce – 15 tys. zł,

II miejsce – 7 tys. zł,

III miejsce – 4 tys. zł.

Dodatkowo dla debiutujących dziennikarzy polonijnych i polskich z zagranicy przewidziane są staże zawodowe w TVP Polonia i w Polskim Radiu (Polskie Radio dla Zagranicy).

Regulamin i szczegóły na stronie:

<https://www.senat.gov.pl/dla-mediow/konkurs-o-nagrade-marszalka-senatu2025/>

- bieżące wydarzenia kulturalne • relacje z wystaw i muzeów • festiwale
- koncerty • recenzje filmów i książek

AFISZ
polsko-mołdawski

Zadanie współfinansowane ze środków Kancelarii Senatu w ramach sprawowania opieki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nad Polonią i Polakami za granicą w 2025 roku

Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Senatu RP oraz Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie im. Jana Olszewskiego

wydawca Stowarzyszenie Polska Wiosna w Mołdawii
e-mail: polskawiosna@gmail.com
redagowanie Elena Pumnea, Helena Usowa
tłumaczenie Lucia Turcanu
korekta Jolanta Domek-Tobolska
korespondenci Anastasia Biriucova, Alexei Bondarciuc, Mari Bondarciuc, Julia Kiriłłowa, Swietłana Laptiacru, Tatiana Mironik

Ala ma Asa. Kim był człowiek, który nauczył miliony Polaków czytać i pisać

„ELEMENTARZ” Mariana Falskiego to był największy hit wydawniczy w Polsce. Przebił nawet Sienkiewicza. Od 1910 do 1999 roku miał prawie 80 wydań w różnych wersjach, o łącznej sumie ponad 17 mln egzemplarzy. Chociaż powoli wychodzi z użycia, wciąż jest wznawiany.

Na czym polega fenomen książki, którą zna prawie każdy Polak urodzony w tym stuleciu? Czy na świetnym opracowaniu literackim, opartym na wierszach Tuwima, Fredry i Słonimskiego? Czy na społecznym zaangażowaniu autora, który w każdej epoce, czy była to Polska międzywojenna, czy PRL, uczył patriotyzmu, szacunku dla pracy i tolerancji dla innych narodów? Czy wreszcie na rewolucyjnej metodzie nauki czytania, zrywającej z przekłętym sylabizowaniem, które męczyło jeszcze Stefana Żeromskiego? Jedno jest pewne: gdy w 1909 roku Marian Falski przygotowywał swój pierwszy podręcznik, nie przypuszczał, że pisze bestseller. Kiedy po I wojnie światowej ukazała się nowa wersja „Elementarza”, ze zdziwieniem odkrył, że książka zaczyna przynosić mu spore dochody.

Ala i As na emigracji.

Marian Falski przenosi się do Krakowa

Człowiek, który nauczył współczesnych Polaków czytać i pisać, nie był z wykształcenia nauczycielem, ale inżynierem. Urodził się w 1881 roku na kresach w rodzinie ziemiańskiej, w której ceniono realne wykształcenie. W 1904 roku ukończył Politechnikę Warszawską. Większą część życia spędził za biurkiem w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświaty, gdzie zajmował się statystyką.

Historia pierwszego „Elementarza” ma zgoła sensacyjny charakter. Do jego powstania przyczyniła się carska policja polityczna, która

w 1906 roku aresztowała Falskiego, wówczas związanego z PPS-em działacza warszawskiej lewicy, za agitację wśród robotników i zmusiła do emigracji. Falski wyjechał do Krakowa, gdzie zatrudnił się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Katedrze Pedagogiki. Przez krótki czas prowadził także lekcje w szkole powszechnej.

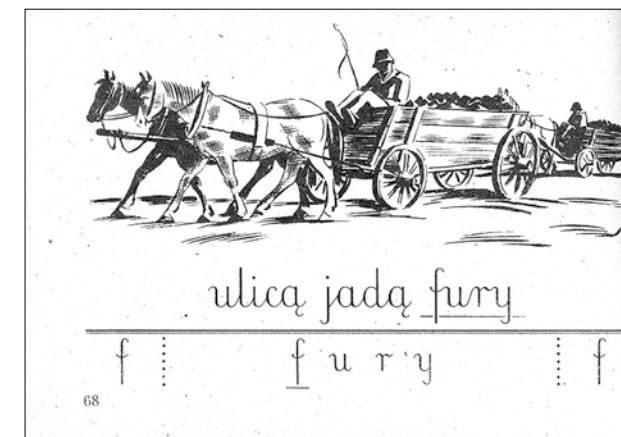
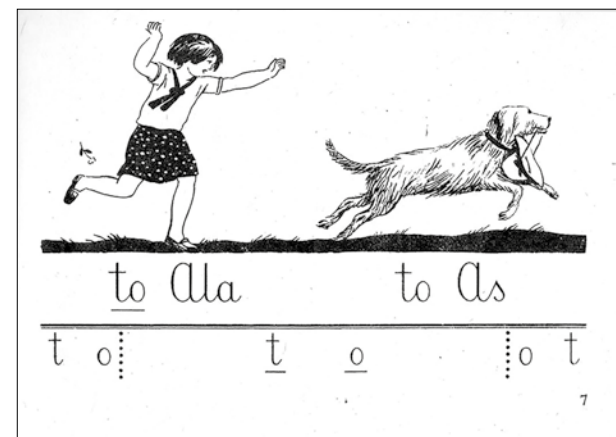
Zauważył wtedy, że tradycyjny system nauki czytania i pisania, polegający na rozpoznawaniu liter i sylab, a następnie składaniu ich w słowa, się nie sprawdza.

Opracował nowy system, oparty na nauce całych wyrazów. Zaprzyjaźniona nauczycielka wypróbowała go na przełomie roku 1909 i 1910 z dziećmi jednej z krakowskich szkół.

Efektom była wydana w 1910 roku „Nauka czytania i pisania dla dzieci”, luksusowa jak na tamte czasy książka z kolorowymi, modernistycznymi ilustracjami Jana Rembowskiego. W niej po raz pierwszy pojawiła się Ala (czyli Alina, jak wyjaśniał we wskazówkach dla nauczyciela Falski) oraz jej pies As – para bohaterów, która na stałe weszła do literatury i potocznego języka.

Nauka czytania i pisania na literaturze pięknej. Fredro, Tuwim, Słonimski...

Po I wojnie światowej Falski wrócił do Warszawy i opracował na zamówienie wydawnictwa „Książnica-Atlas” nową wersję podręcznika. Do współpracy zaprosił młodego poetę Juliana Tuwima, postanowił bowiem uczyć czytania i pisania

▷ na literaturze pięknej. Tuwim żartował, że nic lepszego nie potrafi ułożyć niż „to kura i to kura, a ta kura daje nura”, ale w końcu dostarczył kilka wierszyków, które miały wejść na stałe do literatury: „Abecadło”, „Tańczowały dwa Michały”, „Rzeczka”, „Wszyscy dla wszystkich”. W „Elementarzu” znalazły się też wiersze Fredry („Paweł i Gawel”) i Antoniego Słonimskiego („Zegar na wieży”).

„Elementarz” Falskiego nie tylko uczył pisać i czytać. Oswajał dziecko ze światem, tłumaczył, na czym polega nowoczesne społeczeństwo, uczył symboli narodowych.

Nowy „Elementarz” z rysunkami Kamila Mackiewicz, wydany w 1920 roku, dostał wysokie oceny od pedagogów, ale wywołał oburzenie prawicy, która zarzuciła Falskiemu pominięcie tematyki religijnej. W używanych wcześniej elementarzach pierwszym słowem, którego uczyły się dzieci, było słowo „ojciec”, następnymi: „fara”, „ksiądz” i „Bóg”. Falski ze swoją Alą, Olą, Asem i lisem musiał budzić nieufność. Nie poddał się jednak naciskom i zachował neutralny charakter podręcznika, co miało wielkie znaczenie w wielonarodowej i wieloreligijnej Polsce.

Abecadło w okopach.

Elementarz Falskiego dla dorosłych

W pierwszych latach niepodległości Falski opracował także wersje „Elementarza” dla dorosłych. W „Elementarzu powiastkowym dla żołnierzy” (1921) zamiast wierszyków Tuwima pojawiły się żołnierskie piosenki o ułanach i rycerzach („Ułan ci to ułan, konik pod nim płasza”), słownictwo z ogródka i klasy szkolnej zostało zastąpione słownictwem wojenno-męskim (pułk, gospoda, palić, saper, urlop). Na obrazkach miejsce siedmiolatków zajęli podkręcający wąsa kaprale i galopująca konnica. O charakterze tego podręcznika może zaświadczyć jedna z pierwszych czytanek, wprowadzająca słowo „list”: „To są okopy. Tu jest Tomek. Tomek ma list. To list od Julki. Julka jest daleko, a tu leżą kule. To ci los”.

Obok wojennej rzeczywistości, odwołującej się do niedawnej wojny polsko-sowieckiej, podręcznik przedstawiał także życie w cywilu. Dorośli czytali o chłopach z Podhala – Emilu i Adamie, poznawali również komiczną parę robotników z huty żelaza: Pawła i Gawła, którzy – jak w Fredrowskim wierszu – nie mogli nigdy dojść do porozumienia. Falski uczył też elementów nowej demokracji. Jedna z czytanek, przedstawiająca wybory wójta w gminie, kończy się przestrogą: „Jak byle kogo wybiorą – to będą mieli biedę”.

II wojna światowa nie przerwała kariery „Elementarza”. Władze niemieckie nie dopuściły go

do użytku w szkołach, ale używany był na tajnych kompletach. Przedruki wyszły na emigracji, m.in. w Jerozolimie i Wielkiej Brytanii, w wydawnictwie II korpusu. Pierwsze powojenne wydanie, pozbawione kolorowych ilustracji, było chyba najbardziej przygnębiającą wersją podręcznika. Kończył go, tak jak poprzednie, wiersz o Warszawie z adnotacją autora: „Dziś tej Warszawy już nie ma. Została spalona, zburzona. Jej ludność wygnana, wielu ludzi wymordowano. Ale Warszawa się odbuduje. I Warszawa, tak jak była, tak jest i będzie stolicą Polski”.

Bucików nam brak

Powojenne „Elementarze” ilustrują kolejne etapy rozwoju Polski. W latach 40. mama łąta kożuszek Janka, Ala jest dumna z mufki, którą mama własnoręcznie uszyła z futra królika. Na lodowisko rodzeństwo wybiera się z jedną parą łyżew. „Ale to nic. Bo i tak pojada. Każde włoży jedną łyżwę” – rozwiązuje problem autor czytanki. „Elementarz” z tych lat ma przekonać dziecko, że nie tylko w jego domu panuje bieda. Nie przelewa się również u bohaterów książeczki. U Ali na obiad są zwykłe zacierki, Piotrek piecze w piecu kartofle, Zosia pierze bieliznę szarym mydłem.

Ale są też bardziej optymistyczne sygnały: dzieci chodzą do kina, słuchają w domu radia, jeżdżą na wycieczki tramwajem. W roku 1949 Ala i Janek z rodzicami mieszkają już w odbudowanej Warszawie, przy ulicy Prostej 8. Zakupy robią już nie w małym sklepiku wiejskim „Samopomocy”, ale w dużym domu towarowym. Zaczynają się jednak przejściowe trudności w zaopatrzeniu. Olek z mamą daremnie chodzą do PDT, aby kupić buty. „Bucików tego numeru nam brak. Ale na pewno będą w sobotę” – mówi uśmiechnięta sprzedawczyni i zamiast butów proponuje na pocieszenie piłkę. Problemy z zaopatrzeniem rozwiązano dopiero w roku 1974. W mieszkaniu Ali pojawia się meblóścianka i telewizor, a w kiosku Ruchu jest pełno zabawek.

Nie uchronił Falski „Elementarza” przed polityką, choć ideologiczne wtręty są niewinne jak sama książka. W latach 50. Janek spotyka się z pionierami („To są radzieccy pionierzy. Wielu mówi zupełnie innymi językami. Ale jak się poznamy i ze sobą pobawimy, na pewno się zaprzyjaźnimy”), Ala chodzi na pochody pierwszomajowe, buduje się Nowa Huta, w której pracuje „i tato Jacka, i brat Felki, i mama Celi, i wujek Helki”.

Ostatni „Elementarz”

Socjalizm, w który Falski wierzył w młodości, kiedy w 1905 roku agitował robotników na warszawskiej Pradze, pół wieku później odebrał mu możliwość pracy. W 1950 roku zlikwidowano biuro badań statystycznych w Ministerstwie Oświaty,

które Falski prowadził od 1919 roku, a jego samego wysłano na emeryturę. Autor „Elementarza” pracował jeszcze w Polskiej Akademii Nauk, brał udział w dyskusji o reformie systemu oświaty, sprzeciwiał się skróceniu nauki do jedenastu klas. Na początku lat 70. zmarła jego żona Irena, która była współautorką i pierwszym recenzentem „Elementarza”. Przed śmiercią Falski przygotowywał nowe wydanie podręcznika z ilustracjami Janusza Grabińskiego. Zmarł w 1974 roku, nie doczekawszy jego wydania.

Autor: **Roman Pawłowski**

źródło: **wyborcza.pl**

Tekst był opublikowany w „Gazecie Wyborczej” 8.10.1999 (ostatnia aktualizacja 1 września 2025 r.).

WIADOMOŚCI

Podsumowano Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0

Modernizacja bibliotek publicznych oraz wzbogacanie tych placówek i szkół o nowe książki – to efekt funkcjonowania Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. Realizowany w latach 2021-2025 program miał na celu popularyzację książek oraz zwiększanie znaczenia bibliotek.

W Warszawie podsumowano Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 realizowany w latach 2021–2025. Jego celem była popularyzacja książek, ułatwienie dostępu do nich oraz wzmacnianie roli bibliotek. Na funkcjonowanie programu przeznaczono ponad miliard złotych.

Dzięki temu ponad 2,5 tys. bibliotek publicznych i niemal 10 tys. szkół wzbogaciło się o nowe książki, a do czytelników trafiło około 13,5 mln egzemplarzy. W ramach programu modernizowano biblioteki, budowano obiekty i wyposażano je tak, by stały się centrami życia społecznego, miejscem spotkań i edukacji kulturalnej.

Dyrektor Biblioteki Narodowej, dr Tomasz Makowski, zauważył na konferencji, że program przyczynił się do zatrzymania negatywnego trendu spadku czytelnictwa.

– Zaczyna się całkiem pozytywny trend wzrostowy, oczywiście najpierw u młodych (...) – oni szybciej reagują. Natomiast chciałbym zwrócić uwagę jeszcze na jeden bardzo istotny zysk NPRCz. Pokazaliśmy, że biblioteki są ważne. Biblioteka jest przestrzenią bezpieczną. Jest jedną z niewielu przestrzeni darmowych, otwartych w konkretnych godzinach. Biblioteka nigdy nie ocenia dziecka, które przychodzi po poradę, w przeciwieństwie do nauczyciela czy nauczycielki. To są miejsca z wielu powodów konieczne do rozwoju społecznego nas jako społeczeństwa, ale także każdego z nas – mówił dr Tomasz Makowski.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 był realizowany we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej, Biblioteką Narodową, Instytutem Książki oraz Narodowym Centrum Kultury.

na podst. **radiomaryja.pl**

“Google może przynieść ci 100 000 odpowiedzi, bibliotekarz może przynieść ci właściwą.”

Neil Gaiman

Tablica interaktywna w klasie języka polskiego w Komracie

Od 8 do 15 sierpnia br. w stolicy Gagauzji odbywał się projekt „Edukacja Polonijna – wsparcie szkół polonijnych za granicą”. Projekt wsparcia nauki języka polskiego w Mołdawii został sfinansowany przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego ze środków budżetu Rzeczypospolitej Polskiej i zrealizowany przez Stowarzyszenie „Odra-Niemen” z Wrocławia. Na jego otwarcie przybyła delegacja z „Odra-Niemen” na czele z prezes Iloną Gosiewską. Dzięki niemu w klasie języka polskiego w Komracie pojawiła się interaktywna tablica. Była to miła niespodzianka zarówno dla uczniów jak i dla nauczycielki języka polskiego oraz członków Stowarzyszenia Polaków Gagauzji.

Tablica interaktywna pomoże uczniom w nauce języka polskiego i ułatwi pracę nauczyciela. Będzie również wykorzystywana podczas różnych wydarzeń organizowanych przez wspólnotę polską w Gagauzji.

Klasa języka polskiego działa przy wspólnocie prawie od 20 lat. Dzięki temu ponad czterdziestu młodych ludzi uzyskało wykształcenie wyższe w Polsce. Klasa języka polskiego w Komracie, w której zajęcia prowadzi nauczyciel skierowany do pracy dydaktycznej przez ORPEG, jest dostępna dla wszystkich chętnych niezależnie od narodowości. Mieści się w budynku komrackiego hotelu „U Raku”. Zajęcia w roku 2025 rozpoczęły się jak zwykle 1 września.

Stowarzyszenie Polaków Gagauzji od 15 lat współpracuje z organizacją „Odra-Niemen”, która podejmuje wiele wysiłków, aby pomóc Polakom w Mołdawii. Składamy podziękowania wszystkim członkom tej organizacji i liczymy na dalszą owocną współpracę.

Chcielibyśmy również podziękować firmie BilgiCom i jej dyrektorowi Sergiuszowi Arzyntariemu za szybką instalację tablicy. Nie obyło się również bez pomocy członków naszego stowarzyszenia, dlatego dziękujemy Michałowi Karze za czas, który poświęcił na pracę społeczną oraz pomoc w jej dostawie i instalacji.

Lubow Bargan, prezes
Stowarzyszenia Polaków Gagauzji

Język polski? Jak najbardziej!

W sierpniu 2025 roku w Gagauzji odbywały się kolonie z językiem polskim dla dzieci i młodzieży z Gagauzji.

Stowarzyszenie „Odra-Niemen” z Wrocławia zrealizowało projekt kolonii dla dzieci z Gagauzji pt. „Język polski? Jak najbardziej!”. Ten projekt edukacyjny odbył się w miejscu zamieszkania Polonusów przy olbrzymim wsparciu polskich pedagogów i działaczy ze Stowarzyszenia Polaków Gagauzji.

Projekt trwał dziesięć dni i wzięło w nim udział 30 dzieci w wieku od 8 do 17 lat. Podczas kolonii dbano o wzmocnienie znajomości języka polskiego poprzez pracę uczestników w ciekawych warsztatach. Do prowadzenia lekcji języka polskiego zaproszono nauczycielkę Magdalenę Wališkę-Klimiuk, która ma wieloletnie doświadczenie w nauczaniu języka polskiego zarówno Polaków jak i cudzoziemców w Polsce.

Nie zabrakło też zajęć sportowych, zespołowych, wycieczek krajoznawczych. Uczestnicy projektu odwiedzili Centrum Rozrywki GagauziyaLand w Kongazie, gdzie spędzili czas wesoło i aktywnie. Oprócz

tego odwiedzili jedyną w Mołdawii, a znajdującą się na terenie Gagauzji farmę koni At Prolin. Jej pracownicy zorganizowali także przejażdżkę bryczką.

W ramach programu sportowego dzieci wzięły udział w grach na nowo otwartym boisku sportowym w komrackim parku i popływały w basenie. Odbyły się też zajęcia z polskich tańców ludowych.

Jednym z najciekawszych punktów programu był pobyt w Kiszyniowie. Dzieci odwiedziły Ogród Motyli i obejrzały film w 3D kinie, a wycieczka na katamaranach Dniestrem była dla nich wyjątkowym przeżyciem! Ostatnie trzy dni kolonii uczestnicy spędzili w ośrodku turystycznym w wiosce Horești (rejon Rezina). W tym malowniczym miejscu kontynuowano lekcje języka polskiego. W okolicach wsi znajduje się kilka wodospadów oraz klasztorów, które dzieci miały okazję zwiedzić.

Każdy uczestnik tego wydarzenia otrzymał dyplom oraz upominki.

Projekt był sfinansowany przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Kolbego z budżetu Rzeczypospolitej Polskiej.

(lb)

Czytamy poezję Jana Kochanowskiego

Pod koniec września br. w siedzibie Stowarzyszenia Polaków Gagauzji w Komracie odbyło się spotkanie w ramach akcji Narodowego Czytania. Akcja pod honorowym patronatem Pary Prezydenckiej Rzeczypospolitej Polskiej promuje polską literaturę i kulturę i odbywa się w polskich i polonijnych środowiskach na całym świecie. W tym roku czytaliśmy utwory ojca polskiej poezji Jana Kochanowskiego.

W spotkaniu wzięli udział uczniowie uczęszczający na zajęcia języka polskiego oraz członkowie stowarzyszenia. Nauczycielka j. polskiego p. Magdalena Kubicka, skierowana do pracy dydaktycznej przez ORPEG zapoznała zebranych z ideą i historią Narodowego Czytania oraz omówiła życie i twórczość Jana Kochanowskiego. Następnie odczytano liczne fraszki, pieśni i treny Mistrza z Czarnolasu.

(Stowarzyszenie Polaków Gagauzji)

Odkryj dawne smaki Wielkopolski

Z czego słynie Wielkopolska? Pierwsze, co przychodzi na myśl, to przede wszystkim „pyry”, czyli ziemniaki („Jutrzenka” nr 3/2025). Tradycyjne dania wielkopolskie przygotowywane z ziemniaków i mąki stały się podstawą wyżywienia dla dużej części społeczeństwa. Dziś mowa o znanym poznańskim daniu – SZAGÓWKACH.

Czym są poznańskie szagówki? Pod tą ciekawą nazwą kryją się popularne kopytka, które znane są w całej Polsce.

W Poznaniu można „iść na szagę”, czyli na skróty, na ukos, a także „ciąć coś na szagę” – pod pewnym kątem. Stąd właśnie wzięła się nazwa „szagówek”, czyli **poznańskich klusek krojonych nie prosto, lecz skośnie**.

Ziemniaki gotujemy w mundurkach, obieramy i mielimy

w maszynce do mięsa. Dodajemy mąkę, jajka i sól. Zagniatamy ciasto. Formujemy z niego wałek. Kroimy w ukośne czterocentymetrowe kawałki. Partiami wrzucamy do osolonej wrzącej wody. Gotujemy, aż wypłyną na powierzchnię.

Szagówki serwuje się zwykle z sosem jako dodatek do mięs, mogą być również podawane samodzielnie. Podobnie jak inne kluski, smakują wyśmienicie okraszone podsmażo-

ną cebulką i boczkiem, a także serwowane z zasmażoną kapustą kiszoną.

SKŁADNIKI:

- 500 gramów ziemniaków
- 50 gramów mąki pszennej
- 1 jajko
- szczypta soli

KLUB MĄDREJ SÓWKI

Zagadki - kolorowanki

Zapraszamy do zabawy dzieci z ośrodków polonijnych w Mołdawii!

1. Co to za miesiąc, który niesie:
grzyby i wrzosi liliowe w lesie,
w sadach soczyste jabłka czerwone,
a także pierwszy szkolny dzwonek?

--	--	--	--	--	--	--	--

2. Kiedy jesień panuje,
wtedy z drzewa spadają,
w piękny i kolorowy
dywan się układają.

--	--	--	--	--	--	--	--

Odpowiedzi na zagadki prosimy wysłać na e-mail: redakcja.jutrzenka@gmail.com lub przekazać do redakcji przez nauczyciela języka polskiego. Prosimy też podać swoje imię, nazwisko i wiek. Tradycyjnie pod koniec roku wśród najaktywniejszych uczestników Klubu Mądrej Sówki będą rozlosowane nagrody książkowe. Nagroda główna – książka „ŁAMIGŁÓWKI NA CAŁY ROK”.

Malownicza miejscowość w sercu Mazowsza

Liw – piękna wieś na wschodnim Mazowszu – kryje wiele skarbów m.in. zamek z XV wieku i rzekę Liwiec.

Średniowieczny Liw położony był na wschodnich krańcach księstwa mazowieckiego, dlatego dla ochrony brodu na rzece Liwiec już w XII wieku zbudowano gród w widłach rzek Liwiec i Miedzianka. Była to drewniano-ziemna warownia na skrawku ziemi umocnionym palami. Murowany zamek w Liwie został zbudowany na przełomie XIV i XV wieku z polecenia księcia Janusza I Starszego.

Mury zamku Liw miały wysokość około 8 metrów, zbudowano je z cegły na kamiennej podmurówce. W zachodniej części muru wzniesiono otwartą basztę bramną, do której prowadziła droga przez most zwodzony i groble po bagnistym terenie. Zamek ukończono już po śmierci księcia Janusza, podwyższając mury do wysokości zakładanej w planach i wykonując blanki. Zbudowano dwa budynki: Dom Duży i Dom Mały, przyległe do murów, dzisiaj już nieistniejące. Zamek był mały, więc część budynków gospodarczych zbudowano wzdłuż

grobli na palach, tworząc niewielkie podzámce, tzw. przygródek.

Na początku XVI wieku księżna Anna rozbudowała zamek, podwyższając mury i zamykając basztę od strony dziedzińca. W połowie XVI wieku Bona Sforza ponownie rozbudowała zamek, podwyższając wieżę bramną i Dom Duży. Po włączeniu księstwa mazowieckiego do korony znaczenie militarne zamku w Liwie zmalało, a zamek podupadł. Szwedzi zniszczyli go trzy razy: w 1656, 1700 i 1703 roku. Po tych zniszczeniach zamku nie odbudowywano. Na miejscu Domu Dużego postawiono drewniany budynek kancelarii starostwa, a w 1782 roku na miejscu Domu Małego zbudowano murowany dwór.

Po odzyskaniu niepodległości zamek był w ruinie, a podejmowane próby remontu nie przyniosły znaczących rezultatów. Paradoksalnie dość dużej odbudowy dokonali Niemcy w latach 1942-1944, przekonani przez Otto Warpechowskiego o krzyżackim rodowodzie

zamku. Mistyfikacja wyszła na jaw, Warpechowski musiał się ukrywać, ale zdążył uzupełnić wyrwy w murach, wieżę przykrył dachem, zbudował stropy. A wszystko na koszt III Rzeszy. Odbudowę zamku ukończono w 1961 roku, a 2 lata później powstało muzeum oręża polskiego.

Od jesieni 2017 r. w zamku trwał rozległy remont. Udało się odnowić i odtworzyć mury kurtynowe, zrekonstruowano most zwodzony z pomostem prowadzącym na tzw. przygródek. Osuszono i zrewitalizowano gotyckie piwnice.

Na zamku w Liwie organizowany jest Międzynarodowy Turniej Smaków promujący tradycje kulinarne regionów, przez które przebiega szlak turystyczny pn. Wielki Gościniec Litewski, dawniej trakt handlowy. Co roku organizowany jest również turniej rycerski – nie tylko walki pieszych i konnych zbrojnych, ale również warsztaty rzemiosła historycznego, średniowieczny jarmark, konkurs strojów i inne atrakcje.

Opr. Elena Dudari

ciekawostki

Z Zamkiem w Liwie związanych jest kilka legend, ale najbardziej znana z nich jest legenda o Żółtej Damie.

Na Zamku w Liwie niegdyś mieszkał kasztelan liwski ze swoją małżonką Ludwiką. Zazdrosny mąż wciąż upatrywał zdrad Ludwici, choć nic na to nie wskazywało. Kiedy jednak zginęły trzy pierścienie, które kasztelan podarował Ludwice, oskarżył on żonę o zdradę z młodym dworzaninem.

Zazdrość i duma na tyle przysłoniły mu oczy, że nie baczając na zapewnienia Ludwici o wierności, zwołał sąd, który zgodnie z jego wolą zdecydował o jej winie i skazał ją na śmierć. Ludwika zginęła przez ścięcie mieczem na zamkowym dziedzińcu. Egzekucja odbyła się o północy w pełnię księżyca.

Los jednak jest przewrotny - miesiąc po tragicznym zajściu wszystkie pierścienie znalazły się w gnieździe sroki złodziejki, co dowiodło niewinności Ludwici. Kasztelan, gdy dowiedział się prawdy, rzucił się z zamkowej baszty i roztrzaskał czaszkę o bruk.

Od tej pory w każdą pełnię księżyca, o północy, na murach zamku pojawia się zjawa ubrana w żółtą szatę. To Żółta Dama - duch niesłusznie skazanej Ludwici.

ZAMEK W LIWIE

Średniowieczny zamek w Liwie znajduje się ponad 90 km na wschód od Warszawy. Zbudował go książę mazowiecki Janusz I Starszy (XV wiek).

RUSZYŁ NABÓR WNIOSKÓW W RAMACH
KONKURSU:

„WZMOCNIENIE STRUKTUR I MEDIÓW
POLONIJNYCH 2025”

ZACHĘCAMY WSZYSTKIE ZAINTERESOWANE ORGANIZACJE
POLONIJNE DO UCZESTNICTWA W KONKURSIE

Na wnioski czekamy **do 1 października 2025 r.**

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Fundacja
**POMOC POLAKOM
NA WSCHODZIE**
im. Jana Olszewskiego

Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego ogłasza nabór na wnioski o dofinansowanie w ramach konkursu „Wzmocnienie struktur i mediów polonijnych 2025” ogłoszonego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP. Nabór na wnioski dotyczy działań projektowych realizowanych od początku 2025 roku – możliwy jest zwrot kosztów poniesionych.

Konkurs podzielony został na dwa obszary:

- Obszar I – wsparcie organizacji działających na rzecz Polaków w kryzysie na świecie
- Obszar II – rozwijanie struktur organizacji polonijnych i media polonijne

i skierowany jest do organizacji polonijnych oraz polskich organizacji na Wschodzie zarejestrowanych w bazie Głównego Urzędu Statystycznego RP.

Nabór wniosków trwa do dnia **1 października 2025 roku**. Fundacja zastrzega sobie możliwość przedłużenia naboru.

Tak jak w poprzednich latach, zachęcamy Państwa do składania wniosków związanych z aktywizacją środowisk polonijnych, szczególnie młodzieży, promocją języka polskiego czy działań popularyzujących polską kulturę i historię na świecie, w tym promocję rocznic historycznych związanych z dziejami Narodu Polskiego.

Informacja o konkursie i regulamin:

www.gov.pl/web/dyplomacja/ogloszenie-konkursu-wzmocnienie-struktur-i-mediow-polonijnych-2025